

פרק שמות

3

חו"ם הרוחניים העצומים והণפלאים, כי אם גם את כח המונע והעוצר, המציגו גם הוא להניב ולהפרות, ולהרחב ולשגב את עוצם הפעולה וגאון עזה לעת יצא אל הפהול בחופש מוחלט ואפס מעצור, לעת יצא כנגה צדקה וצדקה כלפיד יבער, וכי' כישן ד' בגבור מתרון מײַזְן.¹² על כן כח המקץ והעוצר הוא מודע רבים, עד בא עת רצון ויום גאולה, יום נקם לד' ¹³ ושנת גאולה לאלהינו, לקרא לשובויים והתווחבות, הכח העוצר, המקץ והמצמק, אשר בחזקת היד ובגבורו החזופה ואכזרית לחץ את הנשמה העדינה היישראלי, שלא יצא אל הפהול, שתהיה נהנקת תחת מסגרותיה ימים רבים, עד בא עת רצון ויום גאולה, יום נקם לד' ¹⁴ ושנת גאולה לאלהינו, לקרא לשובויים

דורו ולאסורים פכח קוח.¹⁴

הכח המחנק והלוחץ זהה הייתה מלכת מצרים הגדולה והחזקקה, שהיתה אז עומדת ברום עז תוקף הקולטור העולמי, שהיתה היא כמו העולם כולו בניגוד גמור מכל החפש העליון של השאייה האליה ואור הקדושה הצדקה והחכמה העומדים על דಗלו. והיד החזקה הלחוצה הזאת, האומרת "לא ידעתי את ד'"¹⁵, לא יכולה לשנות את בעה הנשמה בפנימיות הויהיה עצמותה. היא הייתה יכולה רק לצמוך את התפשטוּת, ולהכנסה בחוגה העמוק הפנימי, באופן שלא היה יכול להתגלות אפילו לנפש עצמה במילואה. אמנם זה הקימוץ ההפכי, בלבד מה שהועיל לקיבוץ כחות ובים בוגניה, הרבה כה דוחף שמספיק להיות נלה תמיד אל כחות החיים שלה להתרחב ולהתפשט.

6 ח"ם בעבדה קשה-בקושיא, 'בחומר' בכל וחומר 'בלבנון' הלכתא וכו'.²² וביאור הדברים שהמצרים ע' טומאתם מרוז אמת האmittים שליהם דהינו קדשות הנפש, ועל ידי כן הוצרך להיות על התורה ביראה וועל, כדי לצרף הסיגים ולתקן המיריות שנקבעה ע' מיריות מצרים. ולולא זה לא היה מקום לעמל, כי ישראלי קדושים הם ונמשכים בטבעם אחרי רצון אביהם שבשמים. על כן הוצרך להיות שיעבוד מצרים שהוא שיעבוד הנפש גם כן, כדי שייהי מקום לעמל התורה וקיים המצוות והעבודה ע' נסין, כדי שעל ידי יתרבה השכר יותר ותהייה תפארת ישראל לעתיד לבוא נוראית יותר וניכרות. על כן אמר הכתוב: "כִּי נָעֵר יִשְׂרָאֵל וְאֶחֱבָּהוּ וְמִצְרָיִם"²³, שהוא שכל קילוקלי ישראלי במצרים לא היו כי אם בדור קלkol הקטן שהרע והתאו מתגרבים עליו כדי שייהי מקום אחר כך בגודלוֹתו להיות عمل בתורה ועובדות הש"ת. מדור שור, קבב.

כולה, ומוציאה מן השפלות הבזוזה, של שייעובו האليلיות ושל העבדות של הכהירה והחומריות השפלה גם יחד, החופש האלקי הנשא הנעה המרומם את האדם כולם, בחיי היחיד ובחיי המשפחה, בחיי המדינה והמלך, ובחיי הציבור האנושי בכללו, למלעת החירות והדרור לעלמא דיבלא עלמא דחירו", המכשירו לחיי שלום נדבה גבורה ואהבה גם יחד, עדי עיד, המרכיבו על במת אرض, המשכלה את חייו של לא יצא, שהיה כלוא ונסכר, שאז בא עתו ¹⁶ החומר וחיה הרוח גם יחד, המaddir את חייו הזמן עם חיי הנצח בחוכות הוד גדולה וען תפארת, ע"י האורה האלוהית הטהורה והברורה המאיימת בהרחבתה ורוממות תעופתה כל מהשכנים - זאת הנשמה הקדשה שהיא גוזה בטבע וסגולת העם כולם, המוטבעת בסגולת חייו ועצמותו היוו היותו, היא מוכחת יצאת, להתעוּפָה ולהתעלות, להתרחב לרבות פארות ונפנפים עד אין סוף, בשכל, בחים, בסדרי הבית המשפחתי, הממלכה והלאם, בתכונות הנפש עילאי גילוי החיים שבם לכל וחב תנאים אברם אבינו ע"ה.

אבל זאת הייתה עצת אדון כל המעשים, קורא הדורות מראשי, יוצר רוח האדם בקרבו, נוטה הארץ ומחוללה, נתן נשמה לעם עליה ורוחה להולכים בה¹⁷, בלבד הכח הנמרץ והנערץ של ע' החיים הגנו בטבע הנשמה, של האומה, המרכזית העליונה והראשתה הזה, העומדת לחיות לעם עליון על כל גוּי הארץ בגאנונו המוסרי האליה, המחבר ומתאחד עם הוד אלהי עולם החופף עליון, והמתגלת לו ולכל האדם בצדדי ההיסטוריה הנפלאים ונשבגים, אשר רק מהם ועל ידם תובן האנושיות כולה, נשתל כרם חמד בית ישראל, שהחפץ הגדל בעקבותיו, החופר את הבארות אשר חפרו עבדי אבי בימי אברהם אבינו עפ"ר, ובונבָה אשר מרמו פלשתים וימלאו עפ"ר, וכמוון הבן ההולך בענקים 아버ם אבינו ע"ה, וכמוון האומה המתאחד באספקלריה המאיימת, - העצה העליונה הicina לא לבדוק את מה העז והדוחף אשר למחלק

7 ימרו את חיים בעבדה קשה צרייך להתבונן בינה בעניין ירידת ישראאל למצרים דוקא, שם הייתה ערות הארץ, ובאמת ירדו שם הרבה ממעלתם עד שנעשה אחר כך בעת הגאותה "לקחת לו גוּי מקרב גוּי" דברי חז'ל: הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זורה²¹. ולבואו מה היה צורך קלקול זה, ואם נגזה גלות על ישראל היה יותר וכן שתהיה באופן שלא יתקללו יותר. אבל עיקרו של עניין נראה שהוא שהיה בירידת ישראאל למצרים והשלפתם שם בעניין השפלת האדם מצד הנשמה בירידתו אל העולם הזה, והיינו שייהי נקבע גם כן כח הרע בחזק נפש ויתגבר ע"י הקדושה עליו ובזה הרע נגען. ותכלית רצון השם יתברך היא על ידי זה הדבר עניין הבחירה בכל ותכלית היצור הרע. והנה בדברי הזוהר איתא: "וימרו את

9 (יב) ואשר ימעו אותו ק' יובה וכן יופץ שני דרכים ישנים להתעלותו וווממותו של כל כח חיים מעשי, שצורך לצאת אל הפועל בתוקף ורב חיל. הדרך האחד הוא ההרואה, ונתינת החופש למוציאתו וטרף זומו, למען ילק ויגדל הפקו, הוא כח העוצר, הדוחק והמוני, הלוחץ ילק וירוחב את השפעתו במרוצתו וטרף פעולתו. והשני הגורם לו, אף על פי שהוא הפקו, הוא כח העוצר, הדוחק והמוני, הלוחץ بعد הכל מהו המוכן ליצאת להתרץ ולהתרחב, ¹⁸ שלא יצא, שהיה כלוא ונסכר, שאז בא עתו החומר וחיה כולה ונסכר, שזאת בבא עתו יוסיף לו הלחץ הקדום, שהיה היפך מחוקו ותוכנוו, חופש ועצמה להגדיל מעופפו וען חי התרומות פעולו. מה שהחזרף מכל וסגור את התנשאות שפה, מ- זאת הנשמה הקדשה שהיא גוזה בטבע וסגולת העם כולם, המוטבעת בסגולת החום צרכים זהה, מוסיף עז בלבד הכל מהו החזק המתאפס מחרסכו ומרעות התפזרות הכהות, עוד נוסף על זה מכח התפרצות שכגד המועקה המלחצת על שיא החים של היקום. והדבר ניכר ביזור על הכהות הנפשיים, של החיים הנם מוסרים והשכלים, בכל אחד לפי ערכו ותוכנוו.

וכמו שהוא בחו' היחיד, כן הדוגמא נמצאת בשלמותה בחו' הכלל ובחו' האומה הכוללת את הצביון של כלות הרוחניות והקדושה של כל האדם, "אתם קווים אדים"³, עם ד' ועם קדוש, אשר כח חיים אידיר אים וnofela אצור בקרובה מראש מקדם מהתחלה מטעה. רוחה החי והער, השואף לתכליתו המורום הנשגב והמתנסה עד אין קץ עד-עד-עד, היא היא מושראה לה מאבותיה, אבות העולם. הנשמה הגדולה של איתן האזרחי, האדם הגדל בענקים 아버ם אבינו ע"ה, וכמוון הבן ההולך בעקבותיו, החופר את הבארות אשר חפרו עבדי אבי בימי אברהם אבינו, אשר סתומות פלשתים וימלאו עפ"ר, ובונבָה אשר מרמו נשתל כרם חמד בית ישראל, שהחפץ הגדל והאדיר המהוכם והאואר הכלל חי עולמים כולם, עז וגבורה שלום וברכה לאדם, ובחפץ החופש העליון והנשגב, המאשר את האנושיות

(יד) וימרו את חיים העבד, שנפשו היא עבדותית, חייו הם שפלים אבל אינם מרימים. לא תוכל הנפש העבדותית להווגש את היסודות שבשפלה שעבדות, כי השפלה הזאת לא כתאיימה היא לא לתוכנוו ואפיו, וכי יכול להיות לפעמים גם כן מלא וצון ממנה ולקרוא בשילוב כך לא יצא חפשי¹⁸. אנו אמנים גם בעבדותינו הינו עבדים משועבדים בלחש תחת ידי מענים, אבל הזוחר של החירות האצילתית אשר מצד גוזענו החדש ממורשת אבות נשייאי אלקים¹⁹ בקרוב העם לא היה יכול להיות כבוי כלו. בקרובנו, על כן היה חי העבדות חיים מרים לנו. מאמרי הרואה, 164.

(ח) אל אוץ זבת חלב ודבש" כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש"⁵¹ כדי שתתנו טעם בפירות. יחש ארץ זבת חלב ודבש להבטחת האבות הוא מכון מאד, כי לעם שלפניהם אין צרך הרחבה החיים ועוד תזקיק לו ברכבת הטבע היתרה והגדושה, שתתנו לנום בחיק העצמות באשר אין לו מעורר הכרחי, או שתוציאו לתרומות רעה. אבל עם נעללה גינוי קדוש וראיוי הוא שיחיה חיים של הרחבה הדעת, לא על הלחם בלבד⁵² כי אם על כל ברכת ד', חי התענוג הנתקח לתעודות רוממות הנפש, הוא מרום גוני, על כן לאות על מצב ישראל הרם שלסוף כל סוף יגיעו אליו, באה הבטחה כי ארצם תהיה ברוכה ארץ זבת חלב ודבש.

ויבאת נתבשרו האבות שיהיו בניהם אנשיים רמי מעלה, שברכת ד' הרוחנית תתגבור בהם ע"י חify השלווה והעדון, אף על פי שבאשמה הדוזות שהרעו בחירותם נתקיים בעונינו "ואכל ושבע זאת היא מאילה עובה, ותעלול הרע ע'", צירוף הגלית וכור הצרות שעברו עליינו, אבל הגוי שונוצר לגדלות ישאר על אפיו, להיות מלא זיו החמים, עם הנוצר לחכמתה ודעת, ולהפיץ אורה ש ובינה ובנה בעולם, אי אפשר לו שיחיה חיים של מצויים באין דבר המרוחב דעתו, וכן זבת חלב ודבש היא גורה להקשיע על יתר נعم החיים כפי הדורש לנפש גדולה של עם גדול דעת, ופונה

רק למעלה, וכן אמרו חז"ל⁵³ "מתיקה, מרגלת את הלשון לתורה". על כן יסוד ארץ זבת חלב ודבש שנשבעת לאבותינו אין מצין את הובני המכוטתי של העושר החמרי, שעדיין אין בו כמפורש היתרונו של העם הצרי לברכיה זו, כי אם היתרונו האיכוטי, שתנתן טעם בפירות כלומר טעם נאה וערב, מעדן את הנפש ומשמחה. זהו דבר גדול ועקרבי בעם אשר פניו היותר אדרה היא שלמותו הרוחנית, השכל וידע את ד'⁵⁴, שזאת הייתה מגמת שבועות ד' לאבות.

עלות ראה, רפה.

אז לא תהיה בהם שום נטיה לרע, ולא יהיה שיך אצלם מיתה כיון שאין בהם פגם וחטא. אבל אומות העולם אפילו יתבטל יציר הרוחנית, אבל עצם טבע האדם בגופו נועה לחסרון, על כן יהיה שיך אצלם חסרון ומיתה. ועל אלו הג' מעלה, שהן נתנות יתרונו מוחלט לישראל על כל האומות אפילו לעתיד לבוא, שהן מורות בראשיותם של ישראל תשאר לעתיד לבוא ולעולם עולמי עולמים, אפילו בשעה שאחרונים מהם גם כן יבואו להסתפק בנחלה ד' להיות לו לעבדים.

ማורות הראייה א, קעה.

בכרי", אף על פי שבאים אחר כך בנים ממש אין אחד מוגע למלעת הבכור וראשית אוננים. הכא נמי אף על פי ישיאמו" בדור עמי מצרים ומעשה ידי אשור" כו⁵⁵, מכל מקום מעלטן של ישראל עולה על כל. ודבר זה מתחלק לשלה עניינים: הא' שישראל נוחים הם להיות מותוקנים מכל חטא, והכפורה קלה להם מצד שונפשים קדושה ונוטה לכל טוב והוא באם הוא מקרה וזה חוץ לנבעם, בסוד זה, האrik הגאון מהר"ל מפראג זל בספריו, ביחס בדורשו לשבת תשובה, על פי מדרש רבה⁵⁶ דמשל לקוץ בו, כך "הו עשוachi איש שער ואנכי איש חיל"⁵⁷. הב' שישראל וראיים מצד טبع קדושותם לעבודה גודלה להשיית במעלה עליונה שאין כל אומה ולשון יוכלים לבא למדרגה זו. ה' שעיל ימות המשיח אמרו חז"ל שיבעיר יציר הרע⁵⁸, ועמו יחד המיתה⁵⁹, אבל אוקמא קרא ד' הנער בן מה שמתה ימות⁶⁰.

באותות העולם⁶¹, מוכן שבאותות העולם לא יפסיק יציר הרע, ומשום הכי תהיה אצלם גם כן מיתה. ופירוש הדבר שיציר הרע שבטענו הגן לא ישתחנה כיון שעולם כמנהגו ינהג, אבל יציר הרע שבא מצד ההסתה, שעשו האקב"ה כדי לקבל שכיר זה יבוטל, וישודל כיון שהפצע החיצון יבוטל, הם מצד עצם נקיים וקדושים, הקדים שידעו שמעלת ישראל היא עצמית. בני

(כב) בני בנוי ישראל הנה ישראלי מצד ההכשר שיש בעצם לאהבת ד' קראו בנים למקום⁶², בגין שנמשך לאהבת אביו. והנה בזה אין לו מובן יותר ניכר לאהבה, מפני שהשם בנים אין לו מובן כי אם כשל העולם יכול אינם מכירים כלל את אביהם שבשמי, שאו דואי אינם נקראים בנים כי אם אוטם שמכירים אותו ומודים ומיודים שהוא אביהם. אמם הבכוריות, הוא מיוחס גם כן למן שבנים אחרים צעירים הבאים אחריהם גם כן ימצאו, דהיינו ביחס להשכה על העתיד, שעתידין כל בא עולם להכיר בבודו של אדון כל הודיע בעוולמו, מכל מקום לעולם יהיה דבק בישראל יתרונו הבכוריות, שהם הם ראשית תבאות⁶³. וזה יבליט לכך האהבה לעומת עמים אחרים המשתדלים גם כן לקרבם לעובdot ד', ואז בזמן הוא כבר יצא אל הפועל פועלתון של ישראל על העולם הגדול שמהווים לגולים. עיןiah שבת ב. קמה.

בוני בנוי ישראל הנה מצינו בגאות מצרים נאמר "בני בכרי ישראל" ... וטעם הדבר בארץ ייפה מפני שנגלי וידוע לפניו יתרך שם שליעתיד לבוא הפק אל העמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ד'⁶⁴, כדי שלא יטעה הטועה שאז תהיה מעלה ישראל שווה למעלת כל האומות, על כן הקדים שידעו שמעלת ישראל היא עצמית. בני אבות ג. יד. 123 רימוח. ב. ג. 124 ע"פ צפניה, ט. 125 שעיה יט, כה. 126 בראשית רבבה סה, טו. 127 בראשית כ. א. 128 סוכה נא. 129 פסחים סח. א. 130 שעיה סה. ב. 131 פחס ח. א.

ד' המובטחה להם, לא מצד עצמות התועלת המגעת להם אלא מתוך שיגובה של קדושת האמונה הצפונה ברוחם פנימה, בסגולה גנואה עמויקה מאד, השרואה במעמי הנפש, במקומות שאין שם יד של הכרה מוגעה. עיןiah שבת יא, יד.

(ככ) בני בנוי ישראל "בני בכרי ישראל" – הוא מעצות אלוהית העומדת לעולם ועד, אפילו אם בני ישראל לא היו צדיקים⁶⁵. זאת הדרישה הראשונה שניתנה לגויים וממנה נמשך הכל. "וזמרת אל פרעה, כי אמר לך, בני בנוי ישראל". יש עוד הרבה עניינים לסדר בין ישראל ובני, אבל הכל יסתדר לאור העובדה היסודית הזאת. כל פרטיו הטיפולים ימשכו מותך היחס בין ובין בני בכרוי ישראלי. לכן אם אין שולח אותו הנה אגבי הרג את בך בוכרו⁶⁶. גם כאשר אשפוך את רוחך על כל בשלה⁶⁷, לא תשנה הבכוריות הזאת, ושיכית להזדעת שם ד' עליינו. ורק הוא המהלך הכללי של "שמות זוארה": מותך הופעת

שיות הרציה" שמות, 85.